

VGR Analys 2020:45
Koncernkontoret

Utvärdering av Biogas Väst

Sammanfattning

Biogas Väst är en samverkansplattform mellan olika aktörer i biogaskedjan, från kommuner och energibolag till jordbruksföretag, fordonsindustri, drivmedelsföretag och forskning. Verksamheten ska möjliggöra utbyte av kunskap och erfarenheter, utveckling av nya samverkansmöjligheter och ta initiativ till tekniska och affärsmässiga innovationer som stärker de västsvenska aktörernas position inom området. Det övergripande målet är att öka produktion och användning av biogas i Västra Götaland. Verksamheten är en del av Västra Götalandsregionens (VGR) Kraftsamling Biogas 2017-2020 som innefattar miljönämndens samlade satsningar på biogasutveckling i Västra Götaland.

På uppdrag av VGR har WSP utvärderat den verksamhet som genomförts inom ramen för Biogas Väst och de resultat som har skapats, samt även i viss mån Kraftsamling Biogas 2017-2020. Utvärderingen utgör ett underlag för hur plattformen kan förbättras och utvecklas inför nästa period (2021-2024).

Följande är utvärderingens centrala slutsatser:

En stark regional aktör med förtroendekapital. Biogas Väst har bred kompetens, kunskap och nätverk (både regionalt och nationellt) vilket skapar legitimitet och förtroende för att driva det regionala arbetet inom biogasområdet.

En kunskapsplattform och informationsspridare. Biogas Väst upplevs som en plattform dit många aktörer söker sig för att få tillgång till omvärldsbevakning samt öka sin kunskapsnivå genom seminarier. I mindre utsträckning upplevs Biogas Väst erbjuda behovsanpassat stöd till biogasaktörer.

Hög grad av frihet i genomförandet framför målstyrning. Plattformen arbetar mindre med strategi och målarbete, vilket försvårar en bedömning av i vilken utsträckning som Biogas Väst arbetar mot de övergripande biogasmålen inom Kraftsamling 2017-2020. Samtidigt skapar det agila arbetssättet en hög grad av frihet som möjliggör att verksamheten snabbt kan anpassa sig till förändringar i omvärlden.

Verksamheten kan gynnas av mer intern dokumentation och uppföljning. Det saknas i viss mån kontinuerliga uppföljningar av den egna verksamheten avseende framförallt indikatorer. En ökad dokumentation kunde bidra till att verksamheten blir mindre personberoende och även underlätta överlämningar. Intervjuer med finansiärerna indikerar samtidigt att de är nöjda och trygga med befintlig dokumentationsnivå.

Mer uppsökande aktivitet och match-making. Det efterfrågas mer uppsökande aktiviteter från Biogas Väst och flera intressenter vill bli mer involverade, vilket naturligtvis är positivt. Biogas Väst kan även arbeta mer med match-making mellan aktörer i värdekedjan.

Mer geografisk spridning av aktiviteter i regionen. Det framkommer en bild att Biogas Väst har blivit alltför centrerat till Göteborgsregionen, och att man bör arbeta mer geografiskt brett i regionen med seminarier och workshops med mera.

Vidga fokus till andra områden inom biogasområdet. Biogasväst kan utöver transportområdet fokusera mer mot industrin, lant- och skogsbruk, sjöfart, samt avfallsindustrin. En tydlig reflektion och återkoppling är även att Biogas Väst bör kunna ha ett starkare näringslivsfokus än i dag.

Utvärderingen formulerar slutligen ett antal rekommendationer:

Fortsätt arbetet med att organisera events och kommunikationsinsatser i hela regionen. Intressenter lyfter att de har svårt att ta del av fysiska möten då aktiviteterna ofta anordnas i göteborgsområdet. Biogas Väst har under 2019/2020 arbetat för att anordna aktiviteter mer utspritt i regionen, vilket är något som bör trappas upp ytterligare under kommande projektperiod.

Biogas Väst bör ta en tydligare koordinerande roll. Biogas Väst kan ta en tydligare roll som koordinerande aktör bland annat genom att koppla ihop aktörer (till exempel producenter och konsumenter av flytande biogas) där synergier kan identifieras.

Regional benchmarking för att fånga upp aktörer inom andra branscher. Ett sätt att vidga fokus för att inkludera ytterligare branscher, till exempel kemiindustrin, åkerier och lantbruk samt sjöfarten, är att genomföra en kartläggning av befintliga initiativ inom biogas i andra branscher än transportsektorn.

Tydliggör Länsstyrelsens roll för att skapa en tydligare koppling mot de nationella målen. Detta behövs delvis för att få en tydlig koppling mellan den regionala och den nationella nivån, bland annat kring nya riktlinjer och mål från kommande biogasutredning.

Utveckla dokumentationen. WSP bedömer att Biogas Väst hade gynnats av att ha en utökad dokumentation av arbetssätt och aktiviteter för att även göra verksamheten personberoende i så liten grad som möjligt. Samtidigt är det viktigt att detta vägs mot de begränsande personella resurser som Biogas Väst har.

Utveckla mållogiken för Biogas Väst för att enklare följa progression. En utvecklad dokumentation och insatslogik möjliggör även utvecklade målformuleringar. Vi upplever att detta kan bidra till att enklare följa genererade resultat och effekter från aktiviteterna. Samtidigt ska det poängteras att nuvarande struktur möjliggör en hög grad av frihet som i många fall gynnar verksamheten.

Arbeta mer aktivt med jämställdhet och mångfald i genomförandet. Givet de prioriteringar som VGR har vad gäller jämställdhet och integration är det viktigt att synliggöra och uppmärksamma hur jämställdhet och mångfald integreras i genomförandet. Vi upplever att arbetet har gjorts i viss mån men att det saknas dokumentation gällande detta.

Innehåll

Sammanfattning	2
1 Inledning	5
Bakgrund.....	5
Syfte och frågeställningar	5
Metod	6
Rapportens disposition.....	8
2 Om Kraftsamling Biogas (2017-2020) och Biogas Väst	9
Kraftsamling biogas 2017-2020.....	9
Biogas Väst	10
Organisation och struktur.....	10
3 Utvärderingens resultat	12
Är Biogas Väst verksamhet relevant och effektiv?.....	12
Vilka resultat och effekter har genererats?	22
4 Slutsatser och rekommendationer	28
Slutsatser	28
Rekommendationer och utvecklingspotential	29
Bilaga 1 Enkät till intressenter	32

1 Inledning

Bakgrund

Biogas Väst är en samverkansplattform mellan aktörer inom biogaskedjan i Västra Götalandsregionen (VGR). Samverkan mellan aktörer har byggts upp sedan slutet av 90-talet och regionen är positionerad som en ledande aktör inom området, både nationellt och internationellt. Biogas Väst är en del av VGR:s Kraftsamling Biogas 2017-2020 som innefattar miljönämndens samlade satsningar på biogasutveckling i Västra Götaland. Energikontor Väst (en del av Innovatum Science Park) är huvudman för plattformen sedan början av 2018. Satsningen finansieras av Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Syftet med den övergripande kraftsamlingen är att fortsätta samla och driva på runt de viktigaste insatserna för att öka produktionen och användningen av biogas, men också att visa på långsiktighet och politisk vilja på regional nivå och därmed vara vägledande för de satsningar som görs av aktörer verksamma inom området för att bidra till målen. En viktig del handlar om att fortsätta stödja utvecklingen av Biogas Västs arbete. Biogas Väst samlar mer specifikt aktörer från hela biogaskedjan till exempel kommuner, energibolag, jordbruksföretag, drivmedelsföretag och forskning med mera. Arbetet ligger i linje med klimatstrategin för Västra Götaland – en central del är övergången från fossil till förnybar energi där lokalt producerad biogas lyfts fram som en av lösningarna. Vidare beskrivs arbetet skapa goda förutsättningar för nya arbetstillfällen och exportmöjligheter.

WSP har genomfört utvärderingen av Biogas Väst på uppdrag av VGR.

Syfte och frågeställningar

Syftet med utvärderingen är att övergripande utvärdera Kraftsamling Biogas 2017-2020 men framförallt är fokus på Biogas Väst verksamhet och det resultat som skapats. Utvärderingen ska utgöra ett underlag för hur plattformen kan förbättras och utvecklas inför nästa period (2021-2024).

Utvärderingen utgår från följande utvärderingsfrågor som formulerats av VGR:

<i>Tematiskt frågeområde</i>	Frågeställning
<i>Relevans och effektivitet</i>	Finns det en samsyn bland olika aktörer kopplat till Biogas Väst inriktning, genomförande och mål?
	I vilken utsträckning upplevs Biogas Väst möta de behov och problem som finns?
	Hur ser Biogas Västs måluppfyllelse ut?
	Är målen tydliga och utvärderingsbara?

	Saknas mål eller behöver något/några av målen utvecklas utifrån att synliggöra verksamheten utifrån en mållogik?
	Hur har Biogas Väst arbetat med att nå och engagera sina olika målgrupper? Saknas viktiga aktörer från målgruppen?
	Har områdena utvecklats på ett tillräckligt sätt utifrån de behov som finns?
	Hur uppfattar de deltagande aktörerna den inriktning som Kraftsamling Biogas har? Vilka utvecklingsmöjligheter lyfts?
<i>Resultat och effekter</i>	Vad anser deltagande aktörer att Biogas Väst bidrar med i deras utveckling?
	Finns, och i så fall vilka, konkreta resultat hos verksamheten och hos målgruppen? Bedöms resultaten vara hållbara?
	Vilka förväntningar har målgruppen på Biogas Väst nu och i framtiden? Är de eventuella förväntningarna realistiska?
	Vad anser aktörerna att Kraftsamling Biogas bidrar med till deras utveckling?
	Vilka förväntningar utifrån resultat har aktörerna på Kraftsamling Biogas nu och i framtiden? Är de eventuella förväntningarna realistiska?

Metod

WSPs utvärdering baseras på materialinsamling i följande delar:

Desk research

En central del av utvärderingen har varit att sammanställa och gå igenom projektets lägesrapporter och övrig dokumentation från genomförandet, exempelvis underlag kopplat till aktiviteter, tidigare utvärderingar, ansökningar från beviljade projekt inom biogasområdet med mera.

Intervjustudie

- **Verksamhetsansvariga.** WSP har genomfört kvalitativa intervjuer med verksamhetsansvariga på VGR, Länsstyrelsen i Västra Götalands län och Energikontor Väst för att få en fördjupad förståelse för verksamhetens genomförande samt en praktisk förståelse för process och resultat. Genom intervjuerna vill vi särskilt få en bild av insatslogiken, hur samverkan ser ut inom Biogas Väst och utanför de egna organisationerna, få en fördjupad praktisk

förståelse samt studera hur plattformen arbetar med att nå ut till olika målgrupper samt branscher. Vi har intervjuat sammanlagt sex representanter.

- **Nyckelaktörer.** Vid sidan av verksamhetsansvariga har vi även genomfört intervjuer med regionala deltagande aktörer från biogasbranschen, plattformens primära målgrupp. Detta innefattar även till exempel kommuner, energibolag, jordbruksföretag, fordonsindustri och drivmedelsföretag med flera. Vi har intervjuat sammanlagt 20 representanter.
- **Utomregionala aktörer.** Intervjuer har även genomförts med representanter från andra regioner till exempel Biogas Öst, Biogas Norr samt myndigheter så som Energimyndigheten med flera. Intervjuerna är ett sätt att fånga upp kännedomen om Biogas Väst samt hur man ser på satsningen utanför regionen, på en nationell nivå. Sammanlagt har sju representanter intervjuats.
- **Projektledare.** Vi har även valt att göra ett fåtal intervjuer med de projektledare för de projekt som fått finansiering av Miljönämnden för regionala utvecklingsinsatser till insatser som driver på biogasutvecklingen. Sammanlagt har fyra intervjuer genomförts.

Sammanlagt har 37 telefonintervjuer genomförts inom ramen för intervjustudien.

Bortfallsanalys av enkät

En enkät har skickats ut till intressenter som deltagit i olika nätverksfrämjande aktiviteter inom ramen för Biogas Väst, till exempel seminarier, konferenser, rundabord-samtal, workshops med mera. Enkäten skickades ut till samtliga på sändlistan för Biogas Väst nyhetsbrev, det vill säga totalt 325 mejladresser. Den skickades således ut via Biogas Väst i samband med att ett nyhetsbrev skickades ut, och detta tillvägagångssätt valdes på grund av restriktioner inom ramen för GDPR. Syftet med enkäten tydliggjordes i mailet samt att WSP, som extern utvärderare, ansvarade för enkätundersökningen. Enkäten var tillgänglig under tre veckor från slutet av augusti, med en påminnelse från Biogas Väst för att uppmuntra mottagarna att svara.

Totalt har 33 individer svarat på enkäten vilket ger en svarsfrekvens avrundad till 10 procent. Detta är en, enligt vår erfarenhet, mycket låg svarsfrekvens. Samtidigt utgör enkätvaranden ungefär samma antal som intervjustudien vilket fortfarande utgör en viktig källa som empiri. Några möjliga förklaringar till varför så många mottagare (292 av 325) valt att inte besvara enkäten kan vara följande:

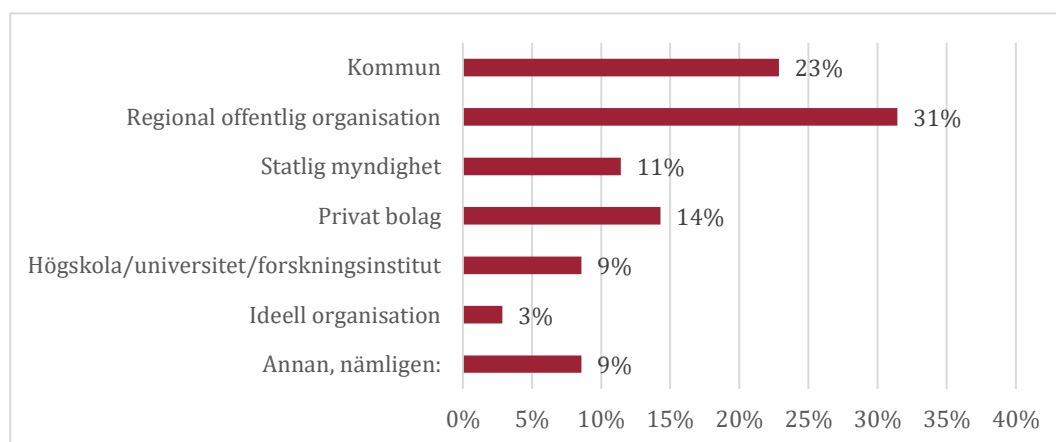
- Att adresslistan från Biogas Väst som användes (det vill säga listan för nyhetsbrevet) innefattar ett stort antal representanter som ej deltagit i aktiviteter.
- WSP har inte haft tillgång till de fall då mailen kan ha studsat, vilket i så fall sänker antalet av totalen som den skickats till.
- Det kan finnas dubletter bland personer som får enkätutskicket, eftersom vissa personer ansvarar för både sin personliga mail och organisationens mailadress – och då bara svarade från en av dessa adresser. I de fall enkäten skickats till flera personer på samma organisation, kan det vara så att bara en representant svarat.

Den mest betydande orsaken till ett stort bortfall i en enkätundersökning är att de som väljer att svara på enkäten tenderar att besitta annorlunda egenskaper, i detta fall annan uppfattning av Biogas Väst, jämfört med de som inte svarar på enkäten. Enkätsvaren kan därför avvika från totalpopulationens egentliga uppfattning. Exempelvis kan de som är mest positivt inställda till Biogas Väst vara överrepresenterade bland de som svarat på enkäten, vilket leder till en allt för positiv bild av satsningen. Det motsatta kan också vara fallet, alltså att de som är mest negativt inställda väljer att svara på enkäten eftersom de ser en möjlighet att visa sitt missnöje och chans till förändring. Denna negativa bias uppstår oftast då respondenter har ett större åtagande (till exempel resurser i form av tid eller pengar, eller en fråga som är mycket central för respondenten och dennes organisation) i det som undersöks. Så är fallet inte uppenbart här, vilket gör det troligt att det är de mest engagerade som valt att svara på enkäten. Fördelen är givetvis att de har en klarare bild av vilket arbete som görs och därmed ger deras svar en mer rättvis bild av hur det faktiskt ser ut. Baksidan är att enkätsvaren inte lyckas fånga in de oengagerades åsikter, något som kan vara viktigt om man till exempel vill veta varför de är, just, oengagerade.

Denna analys är viktig att ha med sig i reflektioner av de diagram som visualiseras i rapporten.

Av de 33 respondenterna har två (8 procent) ej tagit del av utbudet från Biogas Väst. Av de 33 som har besvarat enkäten har mellan 23-27 respondenter svarat på samtliga frågor. Figur 2 illustrerar sammansättningen av de 33 svaranden utifrån organisationstillhörighet. Sammansättningen visar att det är framförallt kommunala/regionala/statliga aktörer som har svarat på enkäten. Relativt få representanter för privata aktörer har besvarat enkäten.

Figur 1. Viken typ av organisation representerar du? (33 svar)

Rapportens disposition

Rapporten är disponerad som följer: I detta första kapitel har kort redogjorts för WSPs uppdrag, metod och material. I kapitel två beskrivs den verksamhet, Biogas Väst, som ska utvärderas. I kapitel tre redogörs för utvärderingens resultat kopplat till de frågeställningar som VGR har identifierat; *relevans och effektivitet* samt *resultat och effekter*. I kapitel fyra summerar vi rapportens tydligaste slutsatser samt rekommendationer inför Biogas Väst fortsatta arbete under verksamhetsperioden 2021-2024.

2 Om Kraftsamling Biogas (2017-2020) och Biogas Väst

Kraftsamling biogas 2017-2020

Målet inom svenskt transportsystem är att minska sektorns CO₂-utsläpp med 70 % till år 2030 och vid 2045 ska Sverige nå en nollnivå, dvs inga nettoutsläpp av fossil koldioxid. Biogas har identifierats som en viktig möjliggörare för att nå samhällets miljö- och klimatmål i omställningen till en cirkulär ekonomi.¹ Biogasen används framför allt som drivmedel till personbilar och bussar, men även som bränsle och råvara i industrin, till tunga transporter samt i sjöfarten.

Västra Götaland är den region som tillsammans med Skåne har störst potential för produktion av biogas från avfall och restprodukter. I Västra Götaland finns flera styrkor värda att lyfta till exempel kring att sortera ut det gröna avfallet, omsätta lantbruket till konkreta satsningar, omvandla avloppsslam till fordonsbränsle med mera. Vidare driver en rad aktörer olika forsknings- och utvecklingsprojekt i regionen.

Under 2010 antog miljönämnden i VGR de regionala inriktningsmålen:

- produktionen av biogas i Västra Götaland ska nå 2,4 TWh/samt;
- användningen av biogas i Västra Götaland – främst som fordonsdrivmedel - ska nå 2,4 TWh/ (motsvarar cirka 15% av dagens vägtransportarbete i Västra Götaland)

Enligt klimatstrategin för Västra Götaland ska den västsvenska ekonomin bli fossiloberoende 2030. En del i arbetet är övergången från fossil till förnybar energi och där är lokalt producerad biogas en central del som även ger nya arbetstillfällen och exportmöjligheter. För att synliggöra, tydliggöra och fortsätta hålla ihop de satsningar som miljönämnden genomför för en ökad biogasutveckling finns Kraftsamling Biogas 2017-2020 (miljönämndens samlade satsningar på biogasutveckling i Västra Götaland) Kraftsamlingen sker på följande fyra sätt, där Biogas Väst utgör ett ben:

- **Plattformen Biogas Väst** - koordinering av Biogas Väst som en neutral plattform för aktörssamverkan.
- **Påverkansarbete** och strategisk samverkan med andra regioner.
- **Projektmedel** via programmen för regionala utvecklingsinsatser till insatser som driver på biogasutvecklingen.
- **Föra dialog** om användningen av biogas i Västra Götalandsregionens egna verksamheter med ansvariga nämnder/styrelser.

¹ https://alfresco.vgregion.se/alfresco/service/vgr/storage/node/content/workspace/SpacesStore/453869f2-932f-4784-ac22-3c8b1dc1fef8/SIA_Det%20svenska%20biogassystemet_Slutversion.pdf?a=false&guest=true

Biogas Väst

Västsverige har positionerat sig som en ledande aktör tillsammans med Skåne gällande sin potential för produktion av biogas från avfall och restprodukter. Västsverige kan beskrivas som världsledande inom forskning kring förgasning av skogsråvara. Regionens ledande position har sin utgångspunkt i det långtgående samarbete som byggts upp bland de olika aktörerna i biogaskedjan genom bland annat Biogas Väst.

Målgrupp, vision, syfte och mål

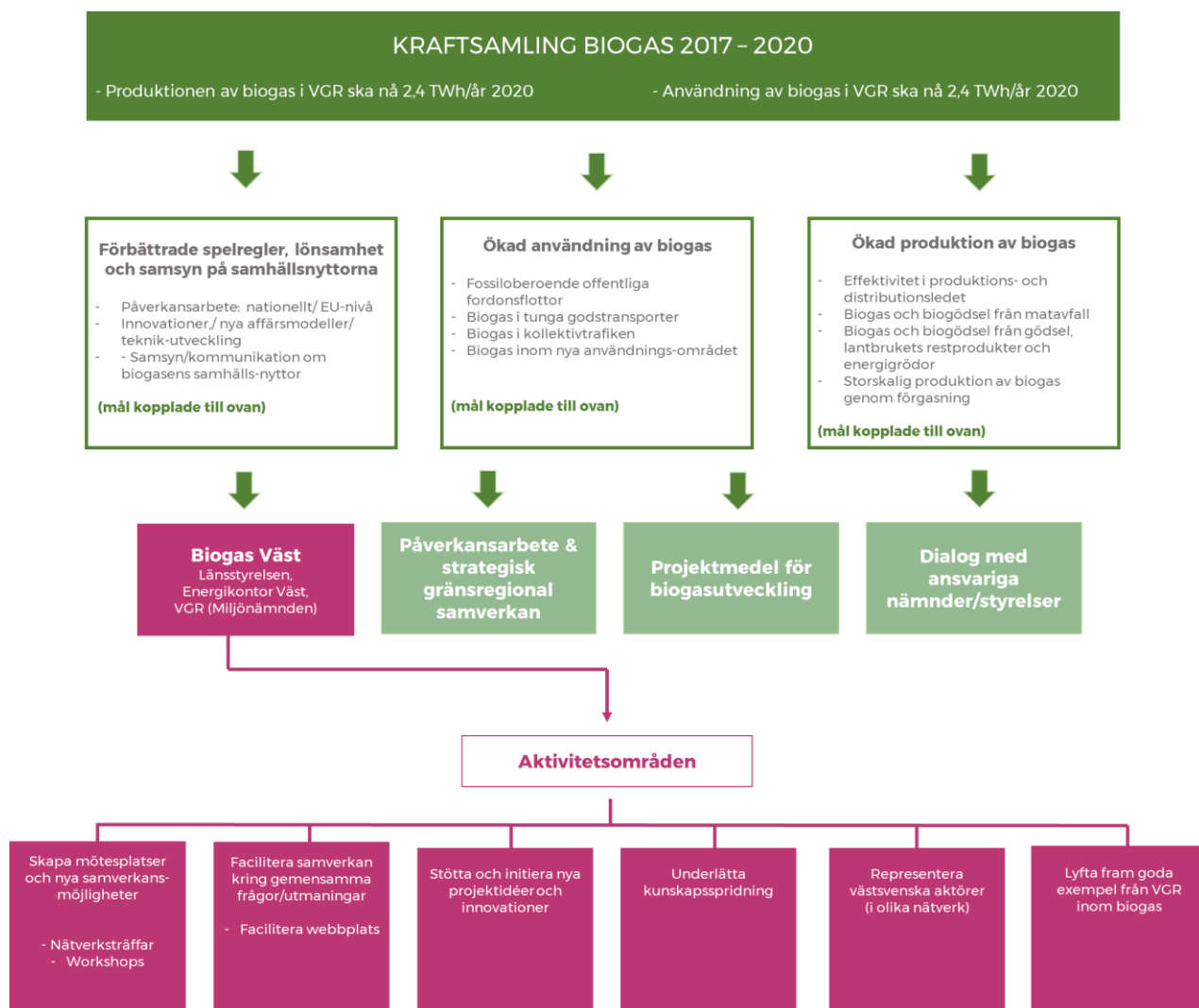
Plattformens aktiviteter sker inom olika utpekade prioriterade områden (med utgångspunkt i kraftsamlingen) som bestäms utifrån utvecklingen i omvärlden, behov hos berörda aktörer och bedömningen om vilka insatser som ger störst effekt och nytta på regional nivå. Samverkansplattformen bygger på frivillig samverkan och är öppen för alla aktörer inom biogasområdet i Västra Götaland samt även externa intressenter. Arbetet riktar sig bland annat till kommuner, energibolag, jordbruksföretag, fordonsindustri, drivmedelsföretag, akademi, länsstyrelse och region med flera.

Biogas Väst ska möjliggöra utbyte av kunskap och erfarenheter, utveckling av nya samverkansmöjligheter och ta initiativ till tekniska och affärsmässiga innovationer som stärker de västsvenska aktörernas position inom området. Det övergripande målet är att öka produktion och användning av biogas i Västra Götaland. Målen och inriktningen för Biogas Väst arbete utgår från den regionala kraftsamlingen (2017-2020) och de förutsättningar och mål som formulerats, se figur 2 nedan.

Organisation och struktur

Biogas Väst drivs av Energikontor Väst, det regionala energikontoret i Västra Götaland som även är en del av Innovatum Science Park. Innovatum tog i mars 2018 över som huvudman för plattformen Biogas väst, från VGR. Satsningen finansieras av Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Budgeten för 2020 uppgick till 1,6 miljoner kronor där medfinansieringen fördelades mellan VGR (1 milj.) och Länsstyrelsen (0,6 milj.) En styrgrupp för Biogas Väst bildades under 2018 med representanter från finansiärerna; Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen samt Energikontor Väst (f.d. Hållbar utveckling väst).

Figur 2.. Översiktlig organisations- och målbild över Kraftsamling Biogas 2017-2020 och Biogas Väst

3 Utvärderingens resultat

Är Biogas Väst verksamhet relevant och effektiv?

I detta delkapitel besvarar vi följande åtta utvärderingsfrågor utifrån förfrågningsunderlaget:

- Finns det en samsyn bland olika aktörer kopplat till Biogas Väst inriktning, genomförande och mål?
- I vilken utsträckning upplevs Biogas Väst möta de behov och problem som finns?
- Hur ser Biogas Västs måluppfyllelse ut?
- Är målen tydliga och utvärderingsbara?
- Saknas mål eller behöver något/några av målen utvecklas utifrån att synliggöra verksamheten utifrån en mållogik?
- Hur har Biogas Väst arbetat med att nå och engagera sina olika målgrupper? Saknas viktiga aktörer från målgruppen?
- Har områdena utvecklats på ett tillräckligt sätt utifrån de behov som finns?
- Hur uppfattar de deltagande aktörerna den inriktning som Kraftsamling Väst har? Vilka utvecklingsmöjligheter lyfts?

I de fall där vi uppfattar att empirin angränsar till mer än en fråga har vi valt att besvara frågorna gemensamt.

Finns det en samsyn bland olika aktörer kopplat till Biogas Väst inriktning, genomförande och mål?

Det kan inledningsvis utifrån genomförda intervjuer konstateras att det bland Biogas Västs intressenter inte finns någon stark samsyn kring dess inriktning, genomförande och mål. Den mest förekommande bilden av vad Biogas Väst är och strävar efter att vara är en neutral arena för kontakter och (tämligen generell) information kring biogasfrågor. Den bilden uppfattar WSP stämmer väl överens med hur Biogas Väst själva ser sitt uppdrag.

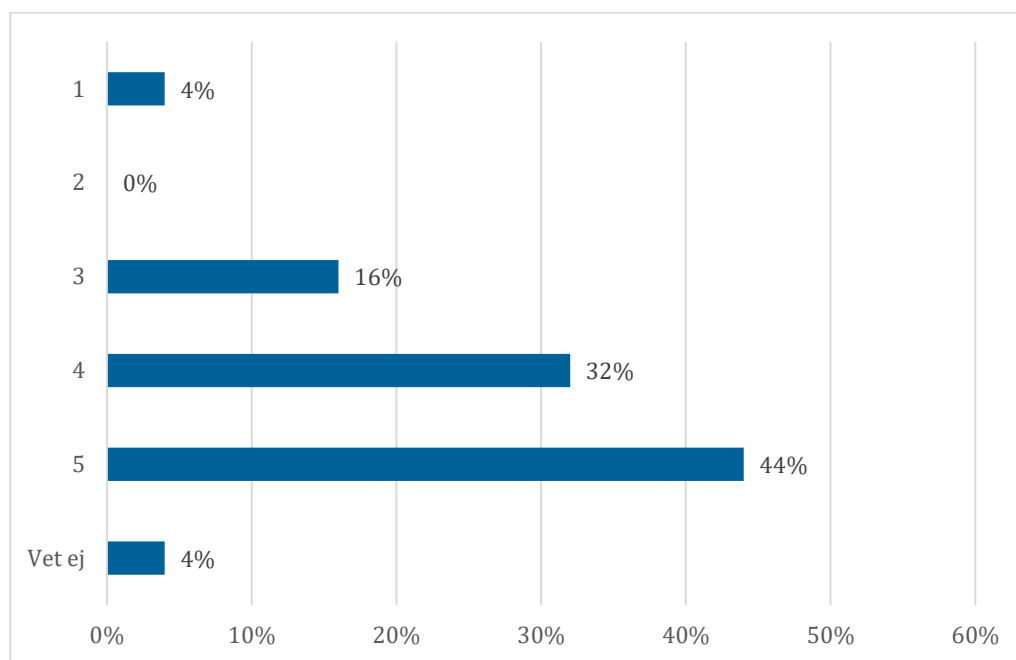
Påfallande många intervjupersoner har samtidigt en tämligen begränsad insikt i Biogas Västs arbete och mål, och detta gäller för såväl företrädare för företag som intresseorganisationer, kommuner och andra intressenter. Ett par citat illustrerar detta:

Vi har inte samarbetat med dem direkt. De har varit väldigt anonyma i förhållande till oss (företag).

Jag vet inte så bra vad de gör, men mer - och uppdaterad - information behövs (kommun).

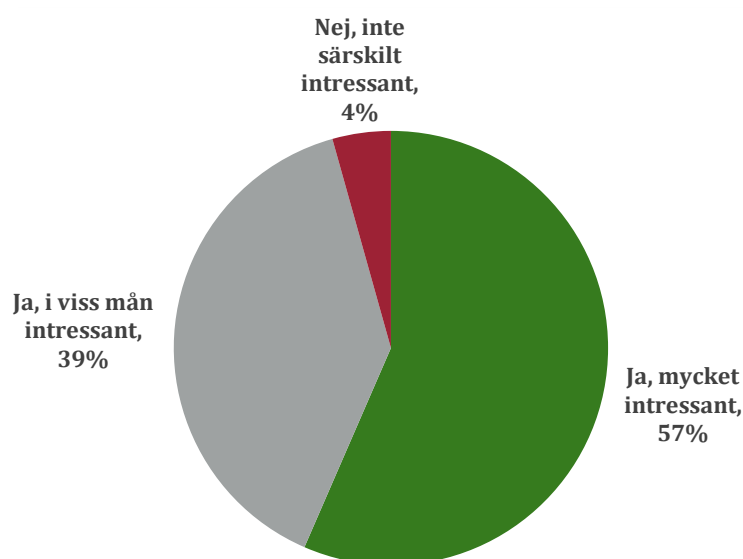
Flertalet av de som känner till Biogas Väst är eniga om att man i stort fyller rollen som samlingsplats och informationskälla väl. Detta uppfattas ske främst genom nyhetsbrevet, som närmast enhälligt ges goda vitsord (och detta bekräftas vidare i enkätsvaren). Flertalet av de som deltagit i något frukostseminarium upplever dessa som meningsfulla. En betydande andel (20 av 26 svaranden) anser att seminarier, workshops och föreläsningar bör ges hög till mycket hög prioritet i det framtida erbjudandet från Biogas Väst. 1 på skalan representerar mycket låg prioritet och 5 mycket hög prioritet.

Figur 2. Vilken prioritet bör processledningen för Biogas Väst ge seminarier, workshops och föreläsningar i framtiden? (26 svar)

Sammanlagt svarar 57 procent av enkätrespondenterna anser att nyhetsbrevet är mycket intressant för deras organisation.

Figur 3. Bedömer du att nyhetsbrevets innehåll är intressant för dig och din organisation? (24 svar)

Ungefär 70 procent av de som besvarat enkäten anser att nyhetsbrevet är av stor eller mycket stor betydelse för deras organisation utifrån ett antal olika parametrar:

- Information om ny lagstiftning/styrmedel av relevans för biogasområdet
- Information om nya kunskapsunderlag/utredningar på biogasområdet
- Information om goda exempel på utvecklingsprojekt eller investeringar inom biogas i regionen
- Information om goda exempel på utvecklingsprojekt eller investeringar inom biogas nationellt
- Information om aktuella seminarier eller nätverksträffar för Biogas Väst

Flertalet intervjupersoner, oavsett kategori, uppfattar att Biogas Väst är och bör vara en aktör som fokuserar på regionala – och lokala - frågor och utvecklingsmöjligheter eftersom som en person uttrycker det:

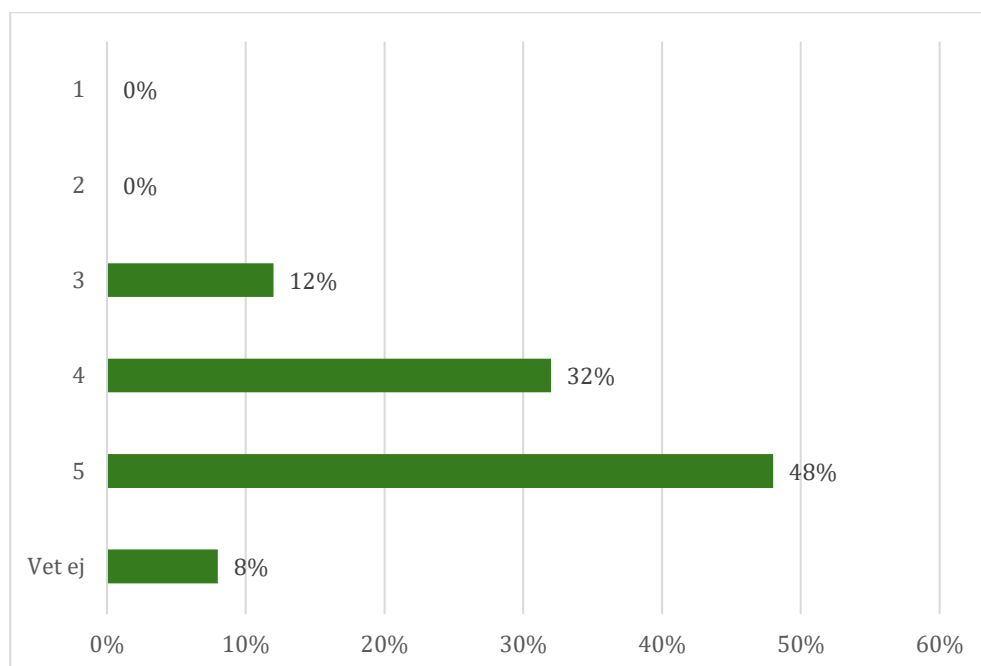
Det regionala fotarbetet behövs.

En annan ser det som en styrka att ha regionala organisationer:

Man känner anknytning till dem, det är mer greppbart.

Det regionala stödet lyfts fram som en viktig del för att skapa stabilitet och förankring av biogasen utifrån många olika samhällsintressen. Ett fortsatt fokus på det regionala arbetet är även något som kan fångas upp i enkätsvaren. Vid frågan om vilken prioritet som Biogas Väst bör ge till information och kunskapsspridning om biogasutvecklingen i Västra Götaland säger 21 (av 26 svaranden) att det bör ges hög till mycket hög prioritet (värdet 1 motsvarar här ”mycket låg prioritet” och 5 motsvarar ”mycket hög prioritet”).

Figur 4. Vilken prioritet bör processledningen för Biogas Väst ge arbetet med information och kunskapsspridning om biogasutvecklingen i Västra Götaland på en skala 1-5? (26 svar)

Från empirin lyfter flera respondenter att Biogas Väst kan arbeta ytterligare med kunskapshöjning ute hos kommuner samt att man även bör arbeta mer riktat mot politiken i kommunerna.

Det behövs ett lobbyarbete på politisk nivå för att hålla samtalet vid liv ute i kommunerna.

Att vara en regional aktör innebär även att undvika att ha ett för starkt fokus på Göteborg. Något som flera intervjupersoner (främst från kommunalt håll) ser som problematiskt i dagsläget. Även om Biogas Väst, enligt flera, är bra på att inkludera aktörer i länet, är den geografiska spridningen något som kan och behöver stärkas. Två respondenter uttrycker det på följande sätt:

Mer på plats. Ordna seminarier runtom i regionen. De skulle behöva vara ute mer och besöka olika kommuner och aktörer.

Kommuner glöms hela tiden bort i detta nätverk. Det är synd.

En intervjuperson svarar på frågan om deras framtida deltagande som följer:

Det kommer vara lite som innan. Om träffarna fortsätter vara i Göteborg och inte vara digitala utan fysiska. Då kommer mina medlemskommuner ha svårt att delta.

Detta är något som WSP uppfattar att Biogas Väst har fångat upp själva då fokus för 2019 syftade just till att vara mer aktiva kring att arrangera möten och sammankomster utlokaliserat i regionens olika delar.

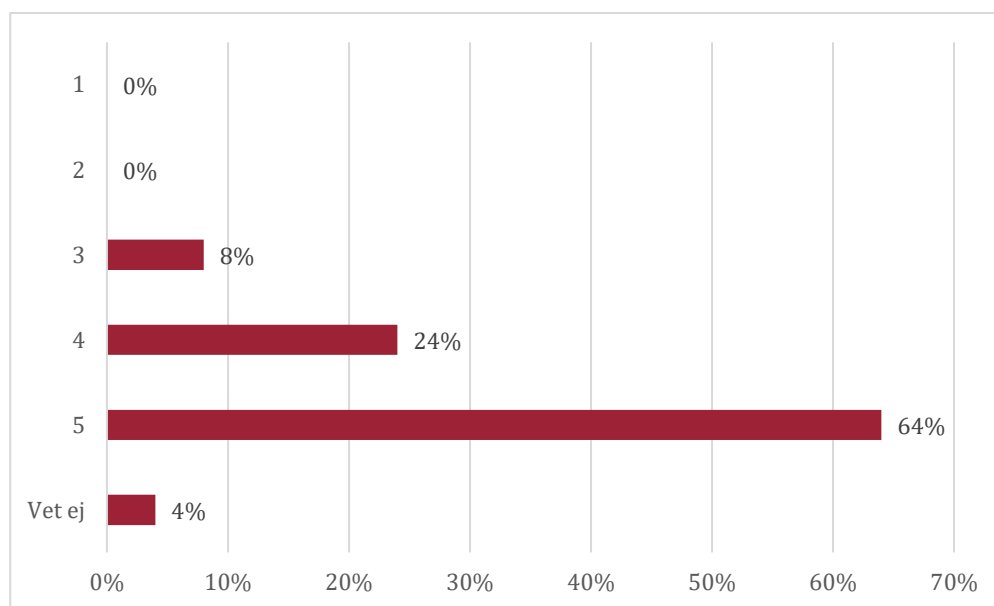
Detta innebär dock inte att Biogas Väst endast ska ha ett regionalt perspektiv (framför ett nationellt); det är det i princip ingen som förespråkar. Biogas Väst bör eftersträva att behålla mycket av nyttan för kommuner och för regionen och facilitera utvecklingen där. Man bör dock samtidigt kunna vara mer synliga på och återföra erfarenheter från den nationella arenan. Detta bör ske genom att fortsätta stärka samarbetet med andra väderstreckorganisationer, för att peka på best practice, och för att kunna driva gemensamma processer med nationell prägel. Det finns, säger flera, mycket runt lagar, förordningar, skatter som är nationellt, där det är viktigt att det finns en samlad bild av drivkrafter och behov.

Det handlar till stor del om att föra ett gemensamt påverkansarbete kring olika styrmedel (bland annat kopplat till nuvarande biogasutredning) för att stimulera inhemsk produktion och konkurrera mot de länder som erbjuder subventioner/produktionsstöd (till exempel Danmark, Holland med flera). En respondent belyser att följande bör var fokus i Biogas Väst arbete:

Ett tydligt fokus på påverkansarbete gentemot svenska lagstiftare men också nordiska utifrån ett konkurrensperspektiv.

Det framkommer även från enkätsvaren att 64 procent (17 av 26 svaranden) anser att aktiviteter kring påverkansarbete mot nationell nivå bör ges mycket hög prioritet. Värde 1 motsvarar ”mycket låg prioritet” och 5 motsvarar ”mycket hög prioritet”. Detta visar på att det finns ett mycket stort intresse att Biogas Väst lyfter blicken ytterligare mot den nationella arenan.

Figur 5. Vilken prioritet bör påverkansarbete gentemot nationell nivå (t ex statligt myndigheter, regeringskansliet etc.) ha i Biogas Väst framtida aktiviteter på en skala 1-5? (26 svar)

Flera intervjupersoner identifierar offentliga upphandlingar som en nyckel för utvecklingen och efterfrågan på biogas. De ser här att Biogas Väst skulle kunna vara en påverkansfaktor och stödja med underlag till upphandlingsansvariga. Ett par intervjupersoner beskriver det som följande:

Hur kan man tänka kring upphandling av biogasfordon - det är där kommunerna är just nu. Där hoppas jag att Biogas Väst blir en självklar samarbetspartner. Vi skapar arenan och de kommer med ett färdigt koncept.

De borde fundera mer på hur de ska relatera till kommuner och kommunalförbund. De borde förstå att de är en resurs för dom. De skulle behöva förstå rollen som kommunalförbunden har. De har en viktig roll kring upphandling av fordon.

Vi noterar avslutningsvis att flera intervjupersoner uppfattar att Biogas Väst har blivit mer anonyma med åren. Man grundar sig här mest på en känsla, och några kopplar det mer till ett uppfattat minskat intresse generellt för biogas snarare än en nedgradering i politisk prioritering. Ett par intervjupersoner ser det som att Västsverige vände ryggen mot biogas då man valde termiska spåret. Några ser ett samband med överflyttningen från VGR till Energikontoret och Innovatum, och att Biogas Väst med detta tappat momentum. En röst formulerar detta i följande kritik:

Biogas Väst har nu Innovatum som huvudman. Det borde därmed vara en naturlig integrerad del av organisationen och verksamheten – men det är det inte.

Det ska samtidigt slås fast att relativt få intervjupersoner alls har synpunkter på att Biogas Väst flyttats över till Energikontoret. Det förändrade huvudmannaskapet har för flertalet inte spelat någon viktig roll.

I vilken utsträckning upplevs Biogas Väst möta de behov och problem som finns?

Flertalet intervjupersoner bedömer således att det som Biogas Väst gör, det gör man i stor utsträckning bra. Samtidigt uttrycker flera att ambitionsnivån bör kunna vara högre. Företag och intresseorganisationer, främst, men även forskningsinstitut menar att Biogas Väst saknar affärstänk och bör arbeta mer med privata aktörer. En företrädare för ett företag är mycket tydlig på den punkten och säger att:

Det måste vara tydligt var affärsmöjligheterna finns för oss.

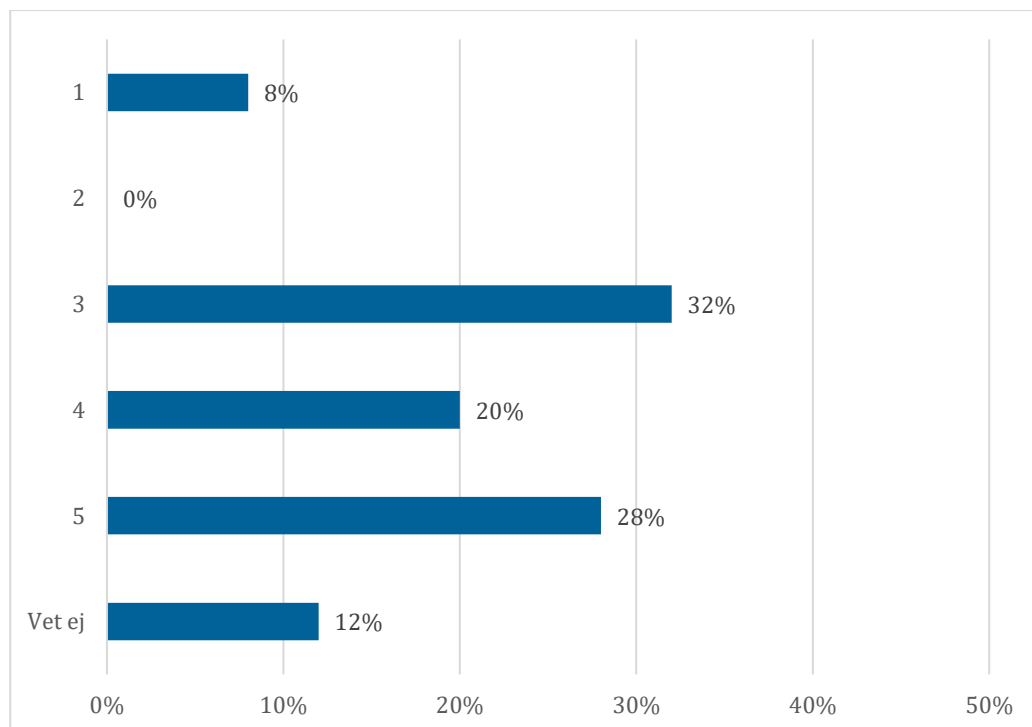
Många efterlyser starkare fokus på affärer och handling. Ett par andra röster utvecklar resonemanget:

Det finns ett problem hela branschen lider av: för mycket piloter och försök, snarare än kommersiell verksamhet fullt ut. Det gäller för Biogas Väst också. Man måste utveckla den kommersiella delen mer – måste få in tänket ”hur får vi ut detta kommersiellt?”

Det borde vara självklart att man ska ha affärstänk, innovationstänk. Har man den möjligheten ska man ta den! Och med Innovatum som huvudman finns ju nu möjligheten.

Detta framkommer även i viss mån från enkätsvaren. Närmare hälften av de 26 respondenterna menar att Biogas Väst bör ge hög eller mycket hög prioritet till arbetet kring att bidra till nya finansieringsmöjligheter (värdet 1 motsvarar ”mycket låg prioritet” och 5 motsvarar ”mycket hög prioritet”).

Figur 6. Vilken prioritet bör processledningen för Biogas Väst ge till arbetet; att bidra till nya finansieringsmöjligheter? (26 svar)

Vidare lyfts det även fram att plattformen bör utöver sitt fokus på transport ägna mer fokus åt sjöfart samt kemiindustrin. Sjöfart är en betydande näring i Göteborgsregionen och

många rederier har nyligen satsat på biogas som bränsle och är intresserade av att få tillgång till flytande biogas. Samtidigt handlar det om stora volymer, och företag vill få avkastning på sina investeringar. Det måste således finnas styrmedel och ekonomisk för att investera i flytande biogas, för att produktionen ska öka, vilket är något som saknas idag.

Man kan säga att biogasen varit det mest stabila biobränslet. Den ökningstakt som vi trodde skulle ske har inte varit mindre men inte heller ökat. Den har tuggat på men fortfarande inte tagits tillvara på. Det är väldigt få som är negativa inte minst inom politiken. Men det visas inte i handlingarna eller styrmedel.

Vad gäller kemiindustrin lyfter Biogas Väst själva att det varit en svår bransch att nå ut till. Ett aktivt arbete har genomförts under 2020 med möten och dialog med bland annat ett tvätteri som vill ställa om från naturgas till biogas.

Hur ser Biogas Västs målpuppfyllelse ut? Är målen tydliga och utvärderingsbara?

Saknas mål eller behöver något/några av målen utvecklas utifrån att synliggöra verksamheten utifrån en mållogik?

De övergripande kvantitativa inriktningsmålen som miljönämnden antog 2010 (ökad produktion och användning av biogas) uppfattas inte utgöra ett verkligt stöd för Biogas väst verksamhet. De beskrivs som "oanvändbara" och "orealistiska" och möjligheten att mäta hur Biogas Väst bidrar till dessa, beskrivs som en utmaning. Samtidigt kan samtliga aktiviteter som Biogas Väst erbjuder på något sätt kopplas till målet. Det handlar antingen om pull-aktiviteter som stimulerar marknaden eller push-aktiviteter som syftar till att främja produktionsmöjligheter. En grundläggande del handlar om att investera i biogasanläggningar, och det finns externa omständigheter som resulterat i att utvecklingen haltat. Det beskrivs som att de övergripande kvantitativa målen till hälften bygger på det resultat som GoBiGas skulle leverera. Nedläggningen av den ursprungliga verksamheten har således bidragit till svårigheter att nå målen.

Å ena sidan uppfattar WSP att det saknas en tydlig strategi hur Biogas Väst konkret ska bidra till de övergripande målen och även delmålen inom ramen för Kraftsamling 2017–2020. De aktivitets- och resultatindikatorer till exempel kring nya nätverk, antal deltagande organisationer/företag som Biogas Väst arbetar utifrån uppfattar vi mer som "måsten" snarare än vägledande indikatorer. Å andra sidan uppfattar vi att avsaknaden av skarpa mål och indikatorer skapar en hög grad av frihet i genomförandet, vilket gör att man kan arbeta behovsanpassat och agilt med aktiviteter. Vi uppfattar även att finansiärerna bedömer att de genom tät dialog med och återkoppling från Biogas Väst har god insikt i hur verksamheten genomförs och utvecklas.

Biogas Väst ska aktivt bidra till att jämställdhet och mångfald beaktas och integreras i genomförandet. Genom intervjuer och genomgång av lägesrapporter uppfattar vi dock att projektet inte arbetar aktivt med detta. Det vi fångat upp genom lägesrapporter är att ansvaret har förts över på deltagande aktörer. Till exempel genom att deltagare på träffar och seminarier själva ska säkerställa att representationen är jämställd.

Ett par intervjupersoner föreslår även att Länsstyrelsen inför nästa projektperiod bör ha en tydligare roll i formulering av mål och syfte för Biogas Väst. En intervjuperson beskriver att "Länsstyrelsen tar det nationella perspektivet på en regional arena" och kan således bryta ned styrmedel och nationella mål utifrån regionens förutsättningar.

Sammanfattningsvis får vi en bild utifrån dokumentgranskning och intervjuer att verksamheten i sig inte direkt arbetar utifrån en mållogik. Samtidigt möjliggör detta en hög grad av frihet vilket bidrar till att Biogas kan arbeta behovsanpassat och agilt.

Hur har Biogas Väst arbetat med att nå och engagera sina olika målgrupper? Saknas viktiga aktörer från målgruppen?

Har områdena utvecklats på ett tillräckligt sätt utifrån de behov som finns?

Elektrifiering har varit på agendan både inom den nationella politiken och de regionala riktlinjerna de senaste åren. Vi fångar upp en viss uppgivenhet hos flera respondenter kring hur biogasfrågan nästan har fallit bort i transportsektorn jämfört med elektrifieringsfrågan.

Det jag behöver hjälp med är hur jag ska närma mig politiker och även kollektivtrafiken så att allt inte blir elektrifiering oavsett vad man pratar om.

Vissa områden ses ju som hetare att skriva om än andra. Biogas var populärt för 10-15 år sedan men elektrifieringen har knuffat bort det. Det är synd, vi som jobbar med detta vet ju om att ingen av dem kan uppfylla allt.

Andra belyser dock att Biogas Väst har haft ett övervägande starkt fokus på just vägtransport framför till exempel sjöfart och industri med mera. En stor del av regionens och kommunernas prioriteringar styrs av beslut som tunga aktörer som Volvo tar. Om till exempel Volvo Cars inriktar sig på elektrifiering och slutar med produktion av gas påverkar detta hela branschen. I den kommande regionala utvecklingsstrategin för Västra Götaland (2021-2030) utgör elektrifiering en av de tvärsektoriella kraftsamlingarna. En sökning på "biogas" i remissversionen genererar noll träffar. Detta sänder på ett sätt tydliga politiska signaler till näringslivet, politiker och andra aktörer om regionens önskade riktning inom energiområdet till fördel för elektrifiering.

En intervjuperson understryker att det är viktigt att energilösningen ses utifrån en helhetsbild där många olika alternativ bidrar till lösningen. Biogasen upplevs, som tidigare nämnts, tappa mark i förhållande till elektrifieringen. Samtidigt lyfts vikten av att då identifiera andra områden och/eller branscher som använder gas, utöver transportsektorn.

En forskare menar att Biogas Väst kan ta en större roll i "biogaspusslet" och vara spindeln i nätet då de besitter ett brett kontaktnät med aktörer i olika näringar och olika delar av kedjan. Biogas väst kan agera mer som "spindeln i nätet" för att föra samman aktörer från olika branscher i värdekedjan.

Det efterfrågas även ett mer proaktivt arbete mot sjöfart och rederier. En intervjuperson verksam inom sjöfart, en tung internationell aktör, uppfattar att Biogas Väst har varit väldigt anonyma i förhållande till deras organisation. Vidare beskriver hen att det varit ett alltför starkt fokus på producentsidan gentemot konsumentensidan. Hen beskriver att Biogas Väst bör arbeta på följande sätt:

Det handlar om att visa på bra exempel. Att visa för invånarna och för VGR att det pågår redan ett arbete, så låt oss fortsätta det här arbetet. Att tala om för producenterna som finns runtomkring i Västsverige att det finns kunder som vill åt hela deras produktion.

Andra påtalar även i reflektion till ovan förda resonemang att det finns en stor efterfrågan på flytande biogas men att tillgången idag är begränsad. Biogas Väst kan här ta en mer

aktiv roll i att matcha ihop olika aktörer, till exempel producenter och konsumenter, specifikt inom sjöfart och rederier.

Även representanter från kemiindustrin efterfrågar ett starkare samarbete med Biogas Väst. En representant lyfter att de uppfattar att Biogas Väst tidigare haft stark fokus på transport men att de nu var vidgat sitt fokus. Det beskrivs även av en intervjuperson att efterfrågan på biobaserad vätgas kommer att öka inom petrokemi särskilt på västkusten med ledande aktörer som Kemiföretagen i Stenungssund och Preem Raff med flera.

Även åkerinäringen och lantbruket uppfattar ett par intervjupersoner har kommit i skymundan i Biogas Väst prioriteringar. Biogas Väst kan ta en mer vägledande roll kring var aktörer kan söka medel för biogasanläggningar (till exempel via Jordbruksverket, Naturvårdsverket, Länsstyrelsen med flera)

De skulle kunna ha baskunskap och kunna hjälpa till översiktligt, vad olika stödformer betyder och innebär.

Flera respondenter uttrycker ett intresse att bli mer involverade. Det handlar om, som tidigare nämnts, att till exempel anordna träffar där olika aktörer från värdekedjan möts. Att även arbeta mer med kunskapsspridning för anställda i kommunerna om biogasens roll i samhället.

Vi har ingen kontaktperson med Biogas Väst – vi vill vara med. Får vi inbjudningar ställer vi gärna upp! Viktigt att regionerna är aktiva. Vara en påverkansfaktor.

Hur uppfattar de deltagande aktörerna den inriktning som Kraftsamling Väst har? Vilka utvecklingsmöjligheter lyfts?

Det framkommer att få intervjupersoner har en tydlig åsikt om Kraftsamlingen och således en begränsad kunskap om innehållet. Framförallt är det kommunala representanter och en representant från akademien som har kännedom om den regionala satsningen. WSP:s bedömning är att en stor del av de aktiviteter som genomförs inom den regionala kraftsamlingen av intervjupersonerna uppfattas som synonymt med de som Biogas Väst genomför.

En tydlig reflektion från en intervjuperson är att inriktningen på Kraftsamling Väst har stark betoning på biogasens användning inom vägtransporter. Fokus är framförallt kring en ökad användning av biogas inom fordonsflottan, tunga godstransporter och kollektivtrafiken. Det beskrivs endast kortfattat om biogasens roll inom nya användningsområden som t ex råvara och processenergi för industri samt drivmedel för färjor och tåg. En respondent beskriver detta som följande:

Jag tror biogasens framtid ligger inom andra delar av transportsektorn, framförallt lastbilar och större stadsbussar (de som inte elektrifieras så lätt). Man borde satsa på yrkesmässig godstransport och busstrafik, och som ersättare för gasol inom industrin.

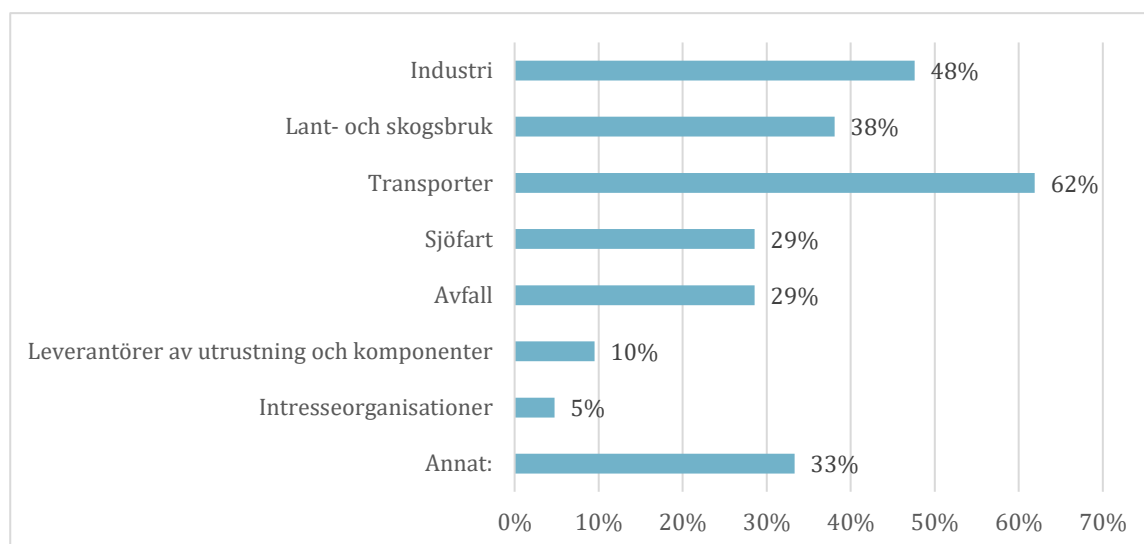
Ett par andra uttrycker följande gällande frågan om vad fokus i Biogas Väst arbete bör vara inför kommande period:

Biogas i industrin är intressant för ersättning av fossilgas (gasol).

Att inkludera hela kedjan i biogasprocessen dvs allt från substrat till användning av både biogas och biogödsel.

Utifrån enkätsvaren kan dessa resonemang även uttydas i frågan om vilka aktörer eller delar av värdekedjan som bör få mer prioritet i Biogas Väst arbete framöver (respondenterna har kunnat välja flera alternativ). Transporter följt av industrin samt lant- och skogsbruk utmärker sig bland svarskategorierna. Här lyfts även sjöfart och avfall fram som branscher som bör få mer prioritet.

Figur 7. Är det några aktörer eller delar i värdekedjan som bör få mer prioritet i Biogas Väst arbete framöver? (22 svar)

Några intervjupersoner menar att Biogas Väst bör involvera aktörer som företag, kommuner och akademi utifrån en tydligare strategisk ansats, och göra dessa delaktiga i strategin. En intervjuperson uttrycker det på följande sätt:

Det är processerna: att prata ned aktörerna i regionen, vad händer, vad kan vi dra igång, vad kan vi göra? Att vara en förändringsaktör!

Vilka resultat och effekter har genererats?

I detta delkapitel besvarar vi följande utvärderingsfrågor utifrån förfrågningsunderlaget:

I detta delkapitel besvarar vi följande åtta utvärderingsfrågor utifrån förfrågningsunderlaget:

- Vad anser deltagande aktörer att Biogas Väst bidrar med i deras utveckling?
- Finns, och i så fall vilka, konkreta resultat hos verksamheten och hos målgruppen? Bedöms resultaten vara hållbara?
- Vilka förväntningar har målgruppen på Biogas Väst nu och i framtiden? Är de eventuella förväntningarna realistiska?
- Vad anser aktörerna att Kraftsamling Biogas bidrar med till deras utveckling?
- Vilka förväntningar utifrån resultat har aktörerna på Kraftsamling nu och i framtiden? Är de eventuella förväntningarna realistiska?

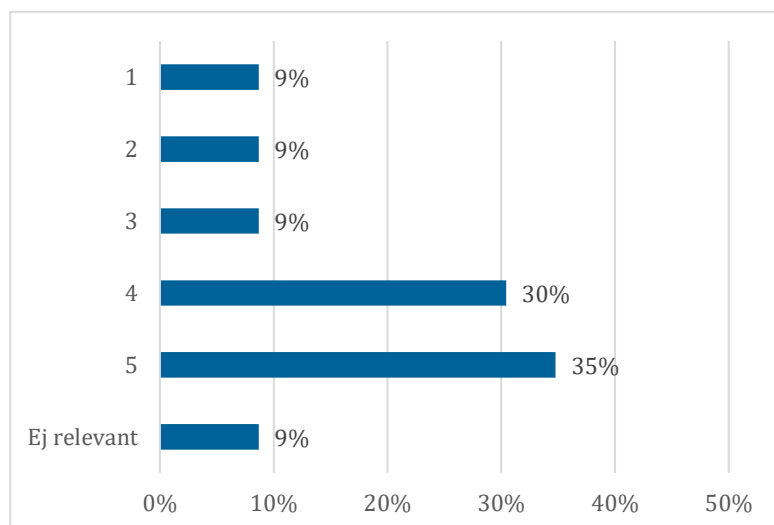
Vad anser deltagande aktörer att Biogas Väst bidrar med i deras utveckling?

Finns, och i så fall vilka, konkreta resultat hos verksamheten och hos målgruppen? Bedöms resultaten vara hållbara?

Utifrån våra intervjuer med intressenter uppfattas Biogas Väst framförallt som en kunskapsnod där aktörer, genom nyhetsbrev och kunskapsseminarier med mera, kan få en uppdaterad bild av biogasområdet utifrån såväl ett regionalt som ett nationellt och internationellt perspektiv. Omvärldsbevakning, tillgång till statistik och företagskontakter är delar som lyfts fram som positiva.

Att Biogas Väst utgör en viktig kunskapsnod är även något som enkäten visar på. Figur 8 nedan visar att 65 procent av respondenterna (25 svaranden) från enkäten svarat att de upplever att Biogas Väst i stor eller mycket stor utsträckning har bidragit med stöd i omvärldsbevakning. Värdet 1 motsvarar ”i mycket liten utsträckning” och 5 motsvarar ”i mycket stor utsträckning”.

Figur 8. I vilken utsträckning bedömer du att er organisations deltagande i aktiviteter inom Biogas väst har bidragit med stöd i omvärldsbevakning på en skala 1-5? (25 svar)

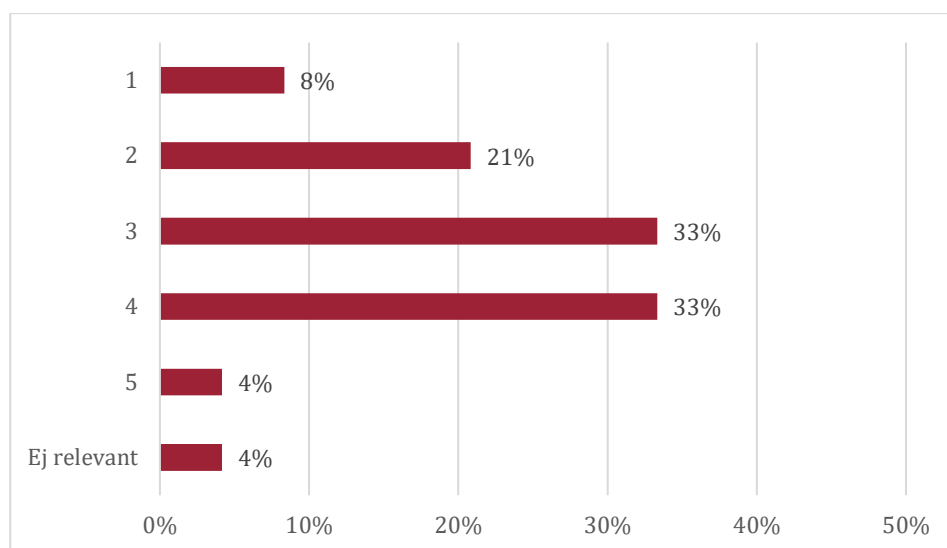
Det lyfts mer konkret fram att Biogas Väst har bidragit till en höjd kunskapsnivå hos flertalet kommuner vilket möjliggjort att anställda har kunnat föra dialog med kollektivtrafiken om vikten av biogas. För nationella aktörer upplevs Biogas Väst vara en viktig del i att få kunskap om detaljfrågor i lokala frågor om biogas – för att kunna jämföra initiativ mellan olika regioner.

Biogas Väst ses som en viktig kunskapskanal för nyanställda och för individer som är ”nya” på biogasområdet. Biogas Västs aktiviteter i form av till exempel kunskapsseminarier och konferenser beskrivs även som viktiga forum för nätverkande. En intervjuperson svarar följande om vilken nytta Biogas Väst har bidragit med:

Det bidrar till kontaktytor och nätverkande vilket kan ge ringar på vattnet. Konferenser är värdefulla så vi kan vara fortsatt aktuella.

Biogas Väst som ett viktigt forum för att träffa nya aktörer inom biogasområdet är även något som framkommer i enkätsvaren. 70 procent av respondenterna (25 svaranden) från enkäten svarar med värdet 3, 4 eller 5 - att deras deltagande i aktiviteter inom Biogas Väst har bidragit till utvecklat samarbete med nya aktörer (värdet 1 motsvarar ”i mycket liten utsträckning” och 5 motsvarar ”i mycket hög utsträckning”).

Figur 9. I vilken utsträckning bedömer du att er organisations deltagande i aktiviteter inom Biogas Väst har utvecklat ert samarbete med nya aktörer på en skala 1-5? (25 svar)

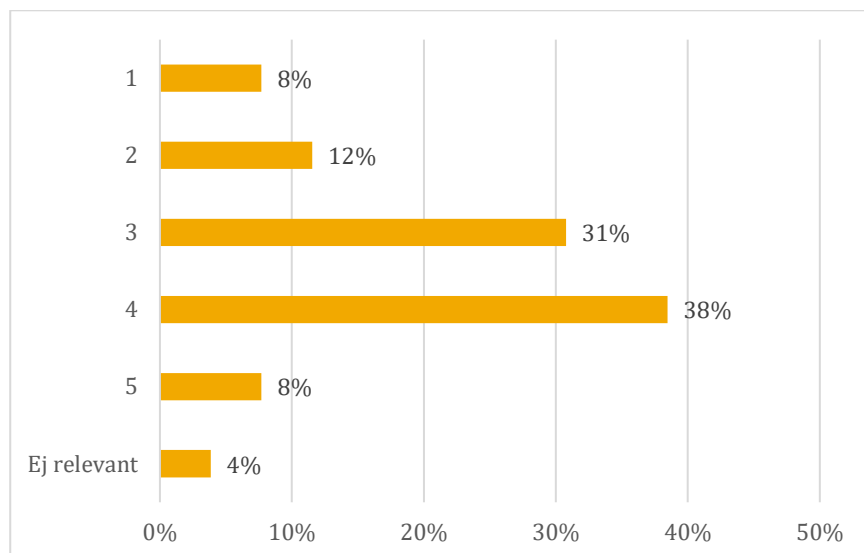
I intervjuer lyfts mervärdet av Biogas Väst påverkansarbete, som en opartisk aktör, gentemot politiken.

De jobbar ju mycket mot beslutsfattare med fokus på förnyelsebar energi till exempel VGR och Göteborgs stad, regiontrafik upphandling...Det är ju konkret. Där har de gjort ett bra arbete.

Enkätsvaren stödjer i viss mån denna bild där närmare 50 procent (27 svaranden) svarar med värdet 4 eller 5 om de upplever att Biogas Väst har förstärkt deras påverkansarbete

gällande biogasfrågor. På skalan motsvarar 1 i mycket låg utsträckning och 5 i mycket hög utsträckning.

Figur 10. I vilken utsträckning bedömer du att er organisations deltagande i aktiviteter inom Biogas väst har förstärkt ert påverkansarbete gällande biogasfrågor på en skala 1-5? (27 svar)

Vilka förväntningar har målgruppen på Biogas Väst nu och i framtiden? Är de eventuella förväntningarna realistiska?

Förväntningar hos respondenterna är att Biogas Väst fortsätter sprida information och inspiration om vad som händer inom biogasområdet. Att man genom aktiviteter samlar aktörer på olika sätt, vilket kan skapa nya samarbetsmöjligheter. Det finns förhoppningar om att Biogas Väst är en plattform som arbetar mer aktivt med att knyta nya kontakter med nya målgrupper som inte ”generellt” använt biogas (till exempel sjöfarten, kemiindustrin). Sedan förväntar sig respondenterna även att fortsätta samarbetet med de olika väderstreckorganisationerna genom att dela kunskap och lära av varandra.

Det finns de respondenter som uppfattar att Biogas Väst bör vara mer förankrat hos näringslivet likt tidigare resonemang i denna rapport. Det finns de som önskar en starkare förankring hos näringslivet även om detta inte behöver betyda en struktur med företagsfinansiering:

Det jag upplever Biogas Öst vara duktiga på är att formera sig med företagen. Det behöver inte vara i form av medlemmar som de har. Företagen kan få en starkare koppling till Biogas Väst ändå. Organiseringen med Innovatum som hemvist kan bli hur bra som helst, man kan vara part, på något sätt knyta näringslivet närmre.

Man borde se över organisation. Hur kan man knyta biogasaktörer på ett mer formaliserat sätt till exempel kommuner, företag och akademi. Men jämfört med Biogas Öst måste de inte vara medlemmar.

Andra menar att man bör vara försiktig med att efterlikna Biogas Öst upplägg kring företagsfinansiering. Nuvarande upplägg skapar större utrymme att tycka och agera utifrån forskning etc.

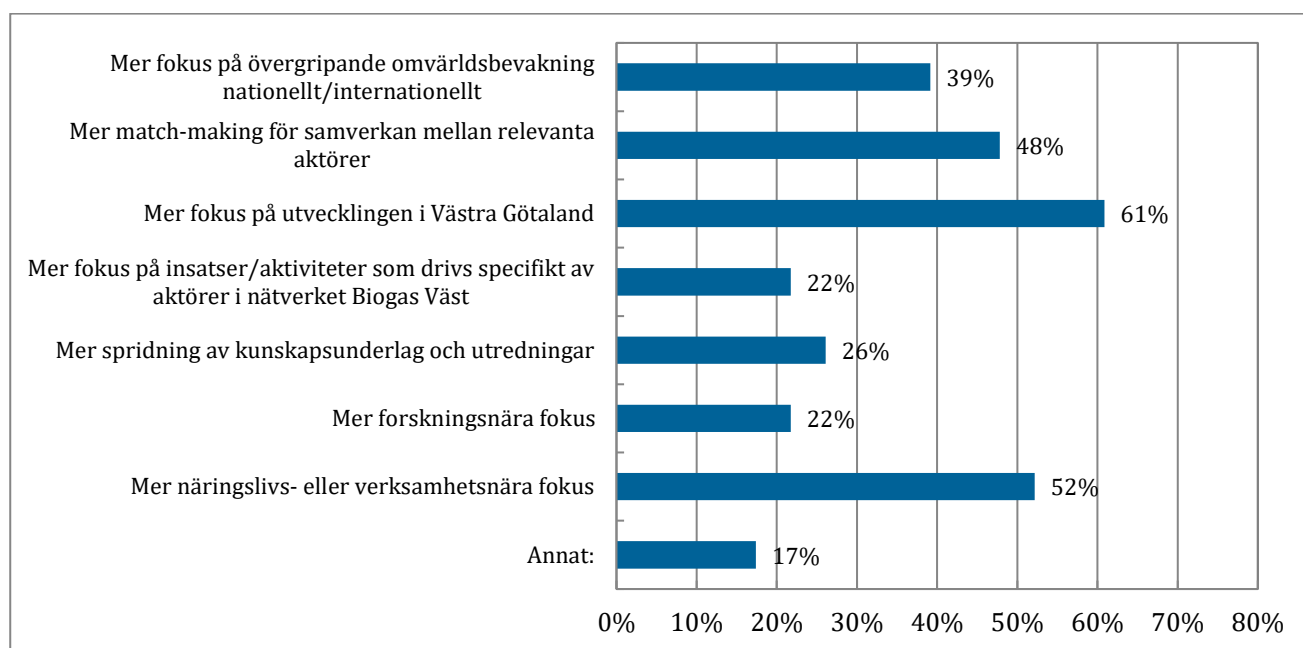
Jag tror man har väldigt frihet att tycka och agera så som det är uppbyggt idag. Sedan eftersom de har bra utbyte mellan väderstrecksorganisationerna kan de ju utnyttja deras arbete. Eftersom de inte finansierar av företagen behöver de hellre inte styras.

Biogas Öst har även haft andra förutsättningar att engagera näringslivet, beskriver en intervjuperson, då bland annat Linköping var tidiga med produktion av biogas genom Scania. Volvo i Göteborg har å andra sidan varit relativt negativa till gasbussar. Det ska även nämnas att Biogas Öst har betydligt mer personella resurser än Biogas väst.

Nedan lyfts även följande utvecklingsområden för Biogas Väst utifrån enkätsvaren (23 svaranden). Respondenterna har kunnat välja flera alternativ. Framförallt är det följande tre delar (i fallande ordning) som utmärker sig som de viktigaste utvecklingsområdena:

- Mer fokus på utvecklingen i Västra Götaland
- Mer näringslivs- eller verksamhetsnära fokus
- Mer match-making för samverkan mellan relevanta aktörer

Figur 11. Vilka är det viktigaste utvecklingsområdena för Biogas Väst? (23 svar)

Relativt få vill se ett ökat fokus på forskningsnära frågor, insatser/aktiviteter som drivs specifikt av aktörer i nätverket och spridning av kunskapsunderlag och utredningar.

De synpunkter som framkommit i intervjuerna bekräftar i stora drag bilden ovan, möjligen med den nyanseringen att intervjupersonerna tenderar att värdera spridning av kunskapsunderlag högre.

Vad anser aktörerna att Kraftsamling Biogas bidrar med till deras utveckling?

Vilka förväntningar utifrån resultat har aktörerna på Kraftsamling nu och i framtiden? Är de eventuella förväntningarna realistiska?

Utiifrån våra intervjuer kan det konstateras att kännedomen av Kraftsamling Biogas som en satsning är relativt begränsad. Om man å andra sidan lyfter frågan i linje med ”det regionala arbetet inom biogas” är det fler som kan resonera kring vad som görs. Även de projektledare för beviljade projekt inom Kraftsamling Biogas vi talat med har en tämligen vag uppfattning om att medlen kom specifikt från Kraftsamling Biogas. De lyfter å andra sidan fram regionens och Innovatums brinnande intresse för området samt lovordar enskilda eldsjälar som driver på arbetet. Det finns en önskan att regionen bättre ska utnyttja den kompetens de har inom området. En intervjuperson lyfter att:

När biogas väst låg på VGR var det mer naturligt för dem att jobba inåt i sin egen organisation.

Det uppfattas idag saknas en politisk förankring både regionalt och nationellt inom biogasområdet. Delvis som ett resultat av att elektrifieringen tagit allt mer plats (i riktlinjer, styrdokument, näringslivet med aktörer till exempel Volvo), nedstängningen av GoBiGas, svag konkurrenskraft mot dansk (och holländsk) biogas och Västtrafiks förändring i upphandling med mera. En intervjuperson belyser problematiken kring konkurrenskraften:

Idag producerar man lokal biogas men vinner inte lokal upphandling. En mattad känsla.

En intervjuperson betonar att fokus bör vara på att optimera och ta hänsyn till kommuner och andra aktörers investerade medel framför att låta aktörer som Västtrafik styra utvecklingen. Till exempel beskrivs det av en information att Region Skåne länge har haft en stor andel av sina gröna stadsbussar på lokalproducerad biogas.²

Även om den regionala biogassatsningen arbetar brett uppfattas det som att man bör koppla an till andra områden med samhällsrelevans, likt tidigare resonemang. För det behövs en bredare politisk uppbackning där även Länsstyrelsen tar en roll i att vidga biogasens användningsområden i kommunikation och mål etc. En intervjuperson belyser att det är klart man kan låta bli att producera/prioritera biogas men du kan inte låta bli att få biogas som restprodukt från produktionsanläggningar (till exempel reningsverk) och gödsel.

Biogasen kommer ändå. Man kan inte bara göra marknadsekonomi av det och strunta i att samhällskostnaden finns oavsett. Det blir bara sämre klimatmässigt.

² <https://www.sydsvenskan.se/2019-01-14/nu-kor-alla-skanes-bussar-fossilbranslefritt>

4 Slutsatser och rekommendationer

I detta kapitel presenteras WSP:s slutsatser och rekommendationer kring de perspektiv och ett urval av de utvärderingsfrågor som utvärderingen haft utgångspunkt i. Vidare lyfter vi fram ett antal rekommendationer för Biogas Väst fortsatta arbete inför kommande projektperiod.

Slutsatser

Biogas Väst har en viktig roll att spela i ett regionalt perspektiv för att synliggöra biogasområdet. De besitter stor kompetens, kunskap och breda nätverk (både regionalt och nationellt), och har ett starkt mandat att driva dessa frågor. Det är också tydligt att Biogas Väst har ett förtroendekapital; det är för regionens aktörer inom området en relevant och trovärdig aktör. Detta är naturligtvis en god grund att bygga vidare från.

Framförallt ser vi Biogas Väst som en informationsspridare genom sin omvärldsbevakning, kunskapsseminarier samt i viss mån det bollplanksstöd men erbjuder utifrån behov. Biogas Väst har under många år byggt upp nätverk och kompetens och många lyfter satsningen som en ”pionjär” för de andra väderstreckorganisationerna. Biogas Väst har även begränsade personella resurser (jämfört med till exempel Biogas Öst) vilket vi uppfattar i stor utsträckning bidrar till vilken ambitionsnivå man valt i sitt arbete.

Vi uppfattar att Biogas Väst i mindre utsträckning arbetar med strategi och målarbete för att driva ett omfattande förändringsarbete inom biogasområdet i VGR. Detta då det delvis är svårt att mäta hur Biogas Västs arbete dockar an till de övergripande biogasmålen inom Kraftsamling 2017-2020. Detta bidrar till en bild av att arbetet görs mer ad hoc/reaktivt snarare än utifrån en tydlig programteori med tydliga prioriteringar, mål och avgränsningar. Samtidigt är vår bedömning att denna frihet möjliggör att verksamheten kan inrikta sin verksamhet utifrån förändringar i omvärlden.

Vi saknar även kontinuerliga uppföljningar av den egna verksamheten gällande framförallt indikatorer. De lägesrapporter vi har tagit del av visar på en bristande kontinuitet i uppföljningen av de indikatorer som tidigare har tagits fram. Indikatorer är förvisso inget självändamål, så frågan är hur Biogas Väst använder uppföljningen och om man bedömer att den är utformad på ett ändamålsenligt sätt. Vi fångar dock upp i intervjuer med finansiärerna att de är nöjda och trygga med befintlig dokumentationsnivå.

Arbetet i Biogas Väst är relativt personberoende, där inte minst processledaren i sin person åtnjuter ett stort förtroendekapital, besitter kunskap och kontakter och därmed ger stor trovärdighet för satsningen. Detta är en omständighet som måste beaktas, även om det inte behöver vara ett problem, om arbetssätt, aktiviteter och dylikt är väl dokumenterat, och det är enkelt för en annan person att ta vid om så vore nödvändigt.

Utifrån intervjuerna efterfrågas att Biogas Väst tar en mer koordinerande och drivande roll i arbetet med biogas. Det efterfrågas mer uppsökande aktiviteter från Biogas Väst. Flertalet intervjupersoner vi har talat med vill bli mer involverade och anger sig villiga att delta i olika sammanhang om möjligheten ges. Detta är naturligtvis positivt, och förutom att peka på att Biogas Väst faktiskt upplevs ha en viktig roll som en samlingsplats för dessa frågor visar det också att det i regionen finns en potential och vilja att utveckla verksamheten.

Flera vill även se att Biogas Väst arbetar mer med match-making mellan aktörer i värdekedjan, såsom till exempel producenter och konsumenter inom sjötransport. Samtidigt är kunskapsnivån om Biogas Västs arbete relativt begränsad hos ett betydande antal intervjupersoner.

Det finns även en önskan utifrån intervjuer och enkäter att Biogas Väst fortsätter hålla ett regionalt fokus, och även gör detta i större utsträckning än tidigare. Särskilt handlar det om att arbeta mer geografiskt brett i regionen med seminarier och workshops med mera. Det framkommer en bild av att Biogas Väst har blivit alltför centrerat i Göteborgsregionen och många aktörer, framförallt flera kommuner, har av olika skäl haft svårt att delta på fysiska events.

Även om arbetet fortsatt bör fokusera relativt mycket på transportsektorn ser respondenterna att vissa andra områden kommit i skymundan. Här nämns specifikt att fokus även bör riktas mer mot industrin, lant- och skogsbruk, sjöfart, samt avfallsindustrin. En tydlig reflektion och återkoppling är även att Biogas Väst bör kunna ha ett starkare näringslivsfokus än i dag. Det som här framförs är att verksamheten bör ha mer tyngd på affärstänk, att Biogas Väst kan höja nivån i arbetet gentemot privata aktörer och visa mer på affärsmöjligheterna med biogas.

Västra Götalandsregionens miljönämnd kan bevilja projektmedel till ”framsynta och konkreta projekt som främjar tillväxt och miljömässigt hållbar utveckling i Västra Götaland”³, och då exempelvis insatser som driver på biogasutvecklingen. Detta förefaller vara en underutnyttjad möjlighet. På Biogas Västs gamla hemsidan fanns en flik, ”Sök medel till biogasprojekt”, vilken informerade om denna regionala och andra möjligheter, men någon sådan information finns (ännu) inte på den nya hemsidan. Det finns naturligtvis även andra möjligheter till finansiering av idéer (Vinnova, Energimyndigheten, Naturvårdsverket, de strategiska innovationsprogrammen (SIP) med flera). Det kan möjligen vara intressant att se hur andra aktörer, som exempelvis Biogas Öst, arbetar med och informerar om sådana möjligheter.

Rekommendationer och utvecklingspotential

Fortsätt arbetet med att organisera events och kommunikationsinsatser i hela länet

Ett betydande antal respondenter efterfrågar att Biogas Väst fortsättningsvis bör arbeta mer utspritt i regionen med seminarier och möten med mera. Flertalet kommunrepresentanter lyfter att de idag har svårt att ta del av fysiska möten då aktiviteterna framförallt är anordnade i göteborgsområdet. Det har varit en inriktning för Biogas Väst under 2019/2020 att arbeta mer utspritt i regionen, och det är något som bör trappas upp ytterligare under kommande projektperiod. Här vill vi även belysa vikten av att förankra arbetet med kommunalförbunden, som har tät kontakt med kommuner, samt har en viktig ingång till upphandling etc.

Biogas Väst bör ta en tydligare koordinerande roll

Biogas Väst kan genom aktiviteter ta en tydligare roll som koordinerande aktör inom Biogasområdet i VGR. Med en koordinerande roll menar vi som tidigare beskrivits att bland annat koppla ihop aktörer (till exempel producenter och konsumenter av flytande

³ <https://www.vgregion.se/regional-utveckling/verksamhetsomraden/miljo/bidrag-till-miljoprojekt/>

biogas) där synergier kan identifieras. Det handlar om att tydligare agera som en nod i det pågående arbetet genom att samla och driva utvecklingen framåt. Om Biogas Väst får en tydligare roll kan detta skapa tydlighet även i det kommunala arbetet och öka kommunernas mandat att prioritera biogasfrågor även på politisk nivå.

Regional benchmarking för att fånga upp aktörer inom andra branscher

Vi uppfattar att det finns ett stort intresse att Biogas Väst engagerar sig ytterligare inom vissa områden, till exempel kemiindustrin, åkerier- och lantbruk samt sjöfarten. Vi ser ett mervärde i att Biogas Väst sonderar/kartlägger befintliga initiativ inom biogas inom andra branscher än transportsektorn. Med tanke på Biogas Västs begränsade personella resurser är ett förslag att använda sig av kommunernas och regionens befintliga nätverk (till exempel Klimatkommunerna, Fossilfritt Sverige etc.) för att få en uppdaterad kunskapsbild av vad som sker inom olika delområden. Biogas Väst skulle i detta fall kunna ta en mer pådrivande och/eller stödjande roll och få en mer enhetlig bild av aktörer och initiativ etc.

Tydliggör Länsstyrelsens roll för att skapa en tydligare koppling mot de nationella målen

Länsstyrelsen kan få en tydligare roll i Biogas Västs val av inriktning och prioriteringar. Detta dels för att få en tydlig koppling mellan den regionala och den nationella nivån, bland annat kring nya riktlinjer och mål från kommande biogasutredning. Det handlar även om att koppla till och samordna med andra områden med samhällsrelevans där Länsstyrelsen har en viktig roll, som till exempel lantbruket.

Utveckla dokumentationen

WSP bedömer att Biogas Väst hade gynnats av att ha en utökad dokumentation av arbetssätt och aktiviteter. Med detta menas till exempel systematisk dokumentation från enkätuppföljningar och deltagarlistor för konferenser och frukostseminarier. Det är även en viktig del för att göra verksamheten personberoende i så låg grad som möjligt. Det finns även anledning att tro att en ökad formalisering av arbetssätt kan bidra till en översyn av insatslogiken, och en förstärkning av de insatser som behövs för att den tänkta effektkedjan ska säkerställas i varje led. Samtidigt är det viktigt att dokumentationsarbetet vägs mot de begränsande personella resurser som Biogas Väst har.

Utveckla mållogiken för Biogas Väst

En utvecklad dokumentation och insatslogik ger även skäl för utvecklade målformuleringar. För att analysera verksamhetens insatslogik föreslår vi en tillämpning av WSPs mållogikkedja. Modellen beskriver schematiskt hur resurser, d.v.s. finansiering, tid och kompetens, omsätts i effekter, d.v.s. önskad påverkan på målvariablerna. Detta sker via planerade aktiviteter, som avses leda till önskade resultat. Resultaten av aktiviteterna ska i sin tur skapa den påverkan, dvs. de effekter som insatsen önskar åstadkomma. Ett sätt att illustrera mållogiken av en satsning är att se i vilken grad som insatserna förmår möta de utmaningar eller stärka de möjligheter som insatsen har som avsikt att möta.

Figur 12. Modell för insatslogik; Källa: WSP

Ett realistiskt effektmål innebär ett relevant resultatmål, liksom ett realistiskt resultatmål innebär ett relevant effektmål.

Tabell 1. Målkriterier. Källa: WSP

Målnivå \ Målkriterier	Aktiviteter	Resultat	Effekter
Är målet Relevant?	Kan aktiviteterna tänkas skapa de tänkta resultaten?	Kan resultaten tänkas leda till önskade effekter?	Hur förhåller sig målen till, t.ex., syftet med finansieringen eller identifierade behov i målgruppen?
Är målet Realistiskt?	Kan aktiviteterna genomföras givet befintliga resurser?	Kan resultaten skapas genom planerade aktiviteter?	Är önskade effekter möjliga att nå, givet insatsens omfattning?
Är målet Mätbart?	När är en aktivitet genomförd? (Ex.: Utbildning genomförd.)	När är ett resultat skapat? (Ex.: Uppmätt kunskapsökning i före- och efter-enkät.)	När uppstår en effekt, i relation till ett utgångsläge, och kan den isoleras från andra påverkans-faktorer?

Vidare kan målformuleringarna i sig själva förslagsvis granskas utifrån kriterierna Realism, Relevans och Mätbarhet. Tabell 1 ovan sammanfattar målnivåerna utifrån respektive målkriterium.

Arbeta mer aktivt med jämställdhet och mångfald i genomförandet

Utvärderingen visar även på att frågor som rör jämställdhet och mångfald inte har en självklar ställning i det praktiska arbete som Biogas Väst genomför. Detta har vi fångat upp både genom intervjuer projektpersonal samt även i genomgång av lägesrapporter. Givet de prioriteringar som VGR har vad gäller jämställdhet och integration är detta en viktig fråga att synliggöra och uppmärksamma i verksamhetens fortsatta arbete. Hur vill och kan Biogas Väst arbeta med dessa perspektiv? Vad vill man uppnå, vilka realistiska mål kan formuleras? En dimension kan handla om en jämn könsfördelning vid föreläsningar etc. Andra delar kan dock handla om att synliggöra information på hemsidan, utveckla hur material kommuniceras – att material som framställs har för avsikt att visa män och kvinnor jämställt, utan att falla in i stereotypa könsroller. Vi upplever att arbetet har gjorts i viss mån men att det saknas dokumentation gällande detta.

Bilaga 1 Enkät till intressenter

Vilken typ av organisation representerar du?

- Kommun ☐
- Regional offentlig organisation ☐
- Statlig myndighet ☐
- Privat bolag ☐
- Högskola/universitet/forskningsinstitut ☐
- Ideell organisation ☐
- Annan, nämligen: ☐

Jag känner till satsningen Biogas Väst och/eller Kraftsamling Biogas 2017-2020.

- Ja ☐
- Nej ☐

Jag har tagit del av utbudet som Biogas Väst och/eller Kraftsamling Biogas 2017-2020 erbjuder

- Ja ☐
- Nej ☐

Vilken eller vilka aktiviteter har du tagit del av? Du kan välja flera alternativ.

- Nyhetsbrev ☐
- Seminarier/workshops ☐
- Nätverksträffar/konferenser ☐
- Förstudier/projektidéer ☐
- Studiebesök ☐
- Informella möten/avstämningar ☐
- Påverkansarbete/kunskapsspridning ☐
- Annat, nämligen: ☐

Om du får välja, vilken prioritet bör processledningen för Biogas Väst ge följande aktiviteter i framtiden? Vänligen ange ditt svar på skala 1-5 där 1=mycket låg prioritet och 5= mycket hög prioritet

	1	2	3	4	5	Vet ej
Övergripande omvärldsbevakning inom biogas	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Information och kunskapsspridning om biogasutvecklingen i Västra Götaland	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Framtagande av kunskapsunderlag utifrån intressenters behov	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spridning av kunskapsunderlag och utredning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Information om aktuell forskning och forskningsresultat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Seminarier, workshops, föreläsningar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Påverkansarbete gentemot nationell nivå (t.ex. statliga myndigheter, regeringskansliet etc.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bidra till nya finansieringsmöjligheter	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Har du tagit del av det nyhetsbrev som skickas ut genom Biogas Väst?

Ja, jag läser alla nyhetsbrev från dem ☐

Ja, jag har läst något nyhetsbrev ☐

Nej, inte alls ☐

Biogas Väst har lanserat en ny hemsida <http://www.biogasvast.se/> Bedömer du att hemsidans innehåll är intressant för dig och din organisation?

Ja, mycket intressant ☐

Ja, i viss mån intressant ☐

Nej, inte särskilt intressant ☐

Vet ej ☐

Är det något ytterligare du gärna skulle vilja se på hemsidan?

.....

.....

.....

Av vilken nytta har satsningen Biogas väst varit för din organisation? Vänligen ange ditt svar på skala 1-5 där 1=inget alls och 5=mycket stor

1 ☐

2 ☐

3 ☐

4 ☐

5 ☐

Vet ej ☐

Vänligen kommentera ditt svar

.....

Vilka är de viktigaste utvecklingsområdena för Biogas väst (du kan välja flera svarsalternativ)?

- Mer fokus på övergripande omvärldsbevakning nationellt/internationellt ☐
- Mer match-making för samverkan mellan relevanta aktörer ☐
- Mer fokus på utvecklingen i Västra Götaland ☐
- Mer fokus på insatser/aktiviteter som drivs specifikt av aktörer i nätverket Biogas Väst ☐
- Mer spridning av kunskapsunderlag och utredningar ☐
- Mer forskningsnära fokus ☐
- Mer näringslivs- eller verksamhetsnära fokus ☐
- Annat: ☐

Är det några aktörer eller delar i värdekedjan som bör få mer prioritet i Biogas Väst arbete framöver? (du kan välja flera svarsalternativ)

- Industri ☐
- Lant- och skogsbruk ☐
- Transporter ☐
- Sjöfart ☐
- Avfall ☐
- Leverantörer av utrustning och komponenter ☐
- Intresseorganisationer ☐
- Annat: ☐

Hur tycker du att Biogas Väst bör agera inför nästa projektperiod, för att vara en attraktiv mötesplats för aktörer inom biogasområdet i Västra Götaland?

.....

.....

.....

2020-09-26

Dokumentnamn: Utvärdering av Biogas Väst

Kontaktperson: Monica Emanuelsson, Koncernkontoret, avdelning data och analys

Rapporten återfinns även på www.vgregion.se/analysportalen

